

Morgen taal op het programma?

3 handige preteaching-activiteiten voor jouw NT2-leerlingen!

Voor kinderen met een andere thuistaal (=Nt2-leerders) dan het Nederlands kan de taalles een hele uitdaging zijn. Daarom biedt de methode Taaljacht je een speciaal NT2-katern. Dit is gemaakt samen met Josée Coenen en Marije Heijdenrijk, bekend van onder andere *Zien is Snappen*. In dit artikel lichten we kort de werking van het NT2-katern toe. En geven we je drie voorbeelden die je direct toe kunt passen in je lessen, ongeacht de taalmethode die je gebruikt.

Josée Coenen is bekend van diverse publicaties, waaronder *Van horen en zeggen*, *Uitgesproken Nederlands*, *Zien is snappen*, *De bovenkamer* en *Woorden in prenten*. In samenwerking met Ans Drubbel heeft ze een jaarprogramma Nederlands

ontwikkeld voor asielzoekers, vluchtelingen en migrantenkinderen¹. Josée Coenen heeft Nederlandse taal- en letterkunde en Algemene Taalwetenschap gestudeerd aan de Universiteit van Amsterdam. Ze heeft zich gespecialiseerd in Nederlands als tweede taal (NT2) en

heeft longitudinaal onderzoek verricht naar de verwerving van het Nederlands door anderstalige volwassenen. Ze deelt haar expertise door het geven van nascholingen en trainingen.

Josée Coenen heeft geanalyseerd bij welke Taaljacht lessen NT2-leerlingen baat hebben bij preteaching. En hier heeft ze korte activiteiten voor gemaakt.

De leerlingen behandelen een taalverschijnsel dat in de les voorkomt, waardoor ze vervolgens beter kunnen aansluiten bij de rest van de groep.

De preteaching gaat in op:

Woordenschat

Zinsbouw

Vormleer

Klankleer

3 Activiteiten

We geven je nu drie voorbeelden uit het preteaching-katern die je meteen morgen met je NT2-leerlingen kunt doen. Het zijn Nederlandse taalverschijnselen die vanuit veel verschillende talen lastig zijn.

1. Het-woorden

2. Klankleer

3. Onvoltooid verleden tijd

Bij ieder taalverschijnsel benoemen we:

- taalkundige achtergrondinformatie
- wat lastig is aan dit taalverschijnsel/deze woorden voor een tweedetaalleerder
- de werkwijze die je toe kunt passen voorafgaand of tijdens de taalles

¹ Zie: <https://watenhoe-nt2.nl/jaarprogramma-nt2-lessen/>

Preteaching activiteit 1 - het-woorden

5 **het** staafdiagram

een aantal gekleurde staven naast elkaar die hoeveelheden aangeven

Aan het staafdiagram kun je zien dat veel gezinnen een witte auto hebben.

6 **het** rolmodel

een persoon die je als voorbeeld neemt

Jaco wil later net zo goed worden als de beroemde basketballer. Dat is zijn rolmodel.

Een voorbeeld uit *Taaljacht preteachingkatern groep 6*. De leerlingen omcirkelen met een rood potlood het lidwoord het bij het betreffende zelfstandige naamwoord in de woordenlijst.

Leerkrachtdoel

- Ik verken met de leerlingen de het-woorden.

Materialen

- woordenlijst (per leerling)
- rood potlood (per leerling)

Achtergrondinformatie Taalverschijnsel **het**-woord

- Zelfstandige naamwoorden krijgen in het Nederlands óf het lidwoord *de* óf het lidwoord *het* (spreek uit /ət/, 't). De meeste zelfstandige naamwoorden krijgen het lidwoord *de*. De zelfstandige naamwoorden die het lidwoord *het* krijgen, zijn een uitzondering. We noemen dit het-woorden. Zo krijgen windrichtingen, talen en de meeste materialen het lidwoord *het*: *het westen*, *het Nederlands*, *het goud*. Maar er zit weinig systematiek in welk woord *het* of *de* als lidwoord heeft.
- Bij het uitspreken van de lidwoorden is het belangrijk om te weten dat in de lidwoorden *een*, *de* en *het* de klinker /ə/ zit: /ən/, /də/ en /ət/. Bij het uitspreken van een zelfstandig naamwoord met lidwoord valt de klemtoon dan ook op het zelfstandig naamwoord en niet op het lidwoord: *de school*, *het /ət/ lokaal*.
- De tweedetaalleerder dient dus zowel de het-woorden als de uitspraak van deze het-woorden te leren.
- Kijken we naar andere talen, dan zien we dat sommige talen helemaal geen lidwoorden kennen. Het is belangrijk om het juiste Nederlandse lidwoord te kennen bij het zelfstandige naamwoord, want dit onderscheid tussen een *de-woord* en een *het-woord* speelt ook een rol bij:
  - het aanwijzend voornaamwoord: *deze* (*stoel is nieuw*) en *die* (*stoel had ik al*) bij de-woorden; *dit* (*raam is kapot*) en *dat* (*raam staat open*) bij het-woorden;
  - het verbuigen van het bijvoeglijk naamwoord: *de grote deur* - *een grote deur* **het grote huis** - **een groot huis**;
  - het betrekkelijk voornaamwoord: *de jongen die* jarig is, *trakteert*. - *het boek dat* ik nu lees is grappig;
  - welke** (*jas is van jou?*) en **onze** (*juf is jarig*) bij de-woorden; *welk* (*raam moet open?*) en **ons** (*team wint vaak met voetballen*) bij het-woorden.

De tweedetaalleerder

- Veel tweedetaalleerders horen de Nederlandse lidwoorden in eerste instantie niet, omdat deze onbeklemdoond zijn en daardoor niet opvallen in een zin.
- Tweedetaalleerders weten vaak niet welk lidwoord bij welk zelfstandig naamwoord hoort. *De lokaal* klinkt voor hen normaal. Naast het juiste lidwoord, is het ook belangrijk dat ze de juiste uitspraak van de lidwoorden leren.

Instructie bij de woordenlijst

- Benoem het lesdoel: *In deze les leren jullie een bijzondere groep zelfstandige naamwoorden, namelijk het-woorden*.
- U noemt de het-woorden in de woordenlijst in uw methode op en de leerlingen omcirkelen met een rood potlood het lidwoord **het** bij het betreffende zelfstandige naamwoord in de woordenlijst.
- Vervolgens wijst u hen op de uitspraak van het lidwoord en het zelfstandig naamwoord. Het lidwoord *het* spreek je uit als /ət/, de e van het lidwoord *de*, de nadruk ligt op het zelfstandig naamwoord, niet op het lidwoord.

Terugkijken

- U zegt het zelfstandig naamwoord met lidwoord voor en de leerlingen zeggen de woorden na, waarbij u eventueel de uitspraak corrigeert.

Preteaching activiteit 2 - klankleer

Een voorbeeld uit *Taaljacht preteachingkatern groep 6*. De leerlingen lezen zinnen uit een tekst en maken de intonatielijnen met de hand, daarna tekenen ze de intonatielijnen in de tekst.

Leerkrachtdoel

- Ik verken met de leerlingen de intonatie van zinnen met verschillende leestekens.

Materialen

- leestekst (per leerling)
- potlood (per leerling)

Achtergrondinformatie Taalverschijnsel Intonatie van zinnen

- Zinsintonatie verschilt per type zin.
  - De intonatie in mededelende zinnen gaat in het Nederlands aan het einde van de zin omlaag.
  - Een uitroep gaat vergezeld met een vlakke intonatie.
  - In een vraagzin gaat de intonatie aan het einde van de zin omhoog.
  - Tussen zinsdelen en soms hele bijzinnen is er vaak een kleine pauze. Dit wordt meestal aangegeven met een komma of met drie puntjes.
  - Heel specifiek is de omhooggaande intonatie bij een bijzin: *Toen ik gisteren thuiskwam*, (intonatie stijgt, dan een korte pauze en dan gaat de zin met een dalende intonatie verder) *was de voordeur opengebroken*.
- Met lijnen boven de zin kun je de intonatie aangeven; met een verticaal streepje kun je de pauze aangeven.

De tweedetaalleerder

- Intonatiepatronen verschillen per taal. Voor tweedetaalleerders is het vaak moeilijk om de intonatie van een andere taal te horen. Veelal neemt de tweedetaalleerder de intonatiepatronen van de thuistaal over in het Nederlands. Dit kan voor misverstanden zorgen. Iets kan bijvoorbeeld onbeleefd in Nederlandse oren klinken, terwijl de toegepaste intonatie in de thuistaal normaal is.
- Soms denkt de tweedetaalleerder dat de zin is afgelopen omdat er een pauze is: *Ga staan*, als je het woord 'raam' hoort. De intonatie gaat omhoog na 'staan' en er volgt een pauze voor de rest van de zin. Tweedetaalleerders gaan soms na het woord 'staan' dan al staan, terwijl moedertaalleerders weten dat er na 'staan' en de pauze nog iets volgt.

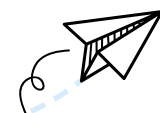
Instructie bij leestekst werkboek

- Benoem het lesdoel: *In deze les leren jullie hoe je je stem gebruikt bij het voorlezen je stem gaat omhoog, omlaag of je stem blijft gelijk*, maak met u hand de gebaren bij de woorden *en soms moet je even wachten met praten*.

- Kies een aantal verschillende voorbeeldzinnen uit de leestekst. Schrijf deze voorbeeldzinnen op het digibord met een intonatielijijn boven de hele zin.
  - Ik help je wel even.* (met een aflopende lijn)
  - Help!* (vlakke lijn)
  - Help je mij even?* (omhooggaande lijn)
  - Wacht even* (pauze: verticale streep) *ik help je zo.*
- Lees de zinnen voor en laat de leerlingen luisteren. Bijvoorbeeld
  - Ik help je wel even. Horen jullie hoe mijn stem een beetje naar beneden gaat?* Maak het gebaar van een aflopende lijn met de arm. *Zeg maar na.*
  - Help! Horen jullie hoe mijn stem vlak blijft?* *Zeg maar na.*
- Doe hetzelfde bij voorbeeldzin 3. *Jullie weten dat je na een punt altijd even kort wacht. Je wacht ook na een komma.*
- Laat de leerlingen de regels in de tekst nummeren.
- Ik lees de zinnen voor uit de tekst. Hoor je een pauze, dan zet je een verticaal streepje. Aan het einde van de zin boven de laatste woorden teken je een boogje: naar beneden, vlak of een boogje omhoog. Ik geef het aan met mijn arm.*
Lees zo zin voor zin en teken de boogjes bij de zinnen.

Terugkijken

- Lees samen met de leerlingen de tekst nog eens hardop met de armbewegingen erbij. *Je weet nu hoe je in je eigen verhaal bij de zinnen de melodie kunt aangeven. Hierdoor klinkt je verhaal beter.*

Preteaching activiteit 3 - onvoltooid verleden tijd

Een voorbeeld uit *Taaljacht preteachingkatern groep 6*. In de te lezen tekst omcirkelen de leerlingen de woorden die aangeven of iets toen of nu is. Ze verzamelen deze woorden in een schema op het bord, in een eigen schriftje of op een wisbordje.

Leerkrachtdoel

- Ik verken met de leerlingen de onvoltooid verleden tijd.

Materialen

- leestekst (per leerling)
- potlood (per leerling)

Achtergrondinformatie Taalverschijnsel Onvoltooid verleden tijd

- In leesteksten staan vaak werkwoordsvormen voor nu (het heden) en toen (het verleden).
- Op verschillende manieren kun je het verleden uitdrukken met werkwoorden. Je kunt zeggen: *Gisteren zwom ik in zee*. Of: *Gisteren heb ik in zee gezwommen*. Of: *Ik had uren in zee gezwommen*.
- Gisteren **zwom** ik in zee noem je de onvoltooid verleden tijd. De betekenis is dat je als het ware in het verleden stapt en daar vertelt je dan over. In het verleden ben je nog aan het zwemmen; het zwemmen is nog niet klaar, nog niet voltooid. Deze vervoeging noem je dan ook de onvoltooid verleden tijd.
- In het Nederlands voeg je de onvoltooid verleden tijd van regelmatige werkwoorden met *-te(n)* of *-de(n)*: wij **lachten** veel en wij **vertelden** een mop. Bij sterke werkwoorden verandert de klinker: *ik zwem (nu)* en *ik zwom (toen)*.

De tweedetaalleerder

- In het Nederlands gebruik je voor het heden en verleden onder meer werkwoorden in verschillende vormen: *Vandaag schrijf ik een verhaal* en *Gisteren schreef ik een verhaal*. Tweedetaalleeders zullen deze afwijkende vorm van het werkwoord misschien niet altijd meteen herkennen.
- In leesteksten verkennen en oefenen de leerlingen de verschillende vormen en de betekenis van (vooral sterke) werkwoorden van de onvoltooid verleden tijd.

Instructie bij leestekst werkboek

- Benoem het lesdoel: *In deze les leren jullie hoe je aan woorden kunt zien of een verhaal gaat over vroeger (toen) of over nu.*
- Laat de leerlingen de regels nummeren in de tekst.
- Lees dan samen met de leerlingen de tekst. *De tekst gaat over nu én vroeger (toen). Dat kun je aan sommige woorden zien.* Geef dan een paar voorbeelden uit de tekst, bijvoorbeeld: *De tekst begint met de zin 'Wat was het donker, je kon alle sterren zien.' 'Was' en 'kon' zeg je voor toen.*

- Schrijf de woorden **toen** en **nu** naast elkaar op het digibord. Trek een verticale lijn tussen deze twee woorden. Laat de leerlingen dit meedoen op het wisbordje of in een schriftje.
- Ik lees een aantal zinnen voor en noem de woorden op voor toen.* Bijvoorbeeld: *Wat was het donker. Schrijf het woord 'was' onder toen op je wisbordje. Dan zeg ik het woord voor nu: 'Wat is het donker'. Schrijf het woord 'is' onder nu. Je kon alle sterren zien. Schrijf 'kon' onder toen. 'Je kunt alle sterren zien' betekent nu. Schrijf 'kunt' (of kan) onder nu.*
- Ga zo door de tekst en noem de woorden voor **toen** en **nu**.

toen	nu
was	is
kon	kunt
dacht	denkt
zou	zal
had	heb
moest	moet
keek	kijkt
zou	zal

Terugkijken

- Jullie hebben geleerd hoe je in het Nederlands aan sommige woorden kunt zien of een tekst gaat over vroeger, over toen, of over nu.* Laat de leerlingen in willekeurige volgorde een woord zeggen dat **nu** aangeeft. Ze kunnen spieken op het wisbordje, in hun schriftje of een nieuw woord bedenken.

Meer over Taaljacht? zwijsen.nl/taaljacht

